

ԳԼՈՒԽ Լ:

Հանգրվաններուն երեւել ժամերը ու վայրերը:

1. Այլ Լէօբուլտոսին ժամը որ Լէօբուլտշթաթըն է, 1770ին շինված ու օծված է, իսկ 1723ին աւելի մեծցրված է: Աւագ խորանը Աւստրիային պաշտպանին սուրբ Լէօբուլտոսին պատկերը դրած է, որուն տօնը նոյեմբերին 15ին մեծ հանդիսութեամբ կը կատարվի: Ուրիշ խորանները գեղեցիկ պատկերներ կան, բայց շատ հին չեն, ժամը շատ զարդարուն է, ու կամարները գեղեցիկ քաշված են:

2. Այլ (Թերեզիային ժամը ու Կարմէլիթաններուն վանքը Լէօբուլտշթաթն է: Եւստին աւագ խորանը առաջին Լէօբուլտոս կայսրը 1702 մերմեր քարերով շինած է. ու սբ (Թերեզիային պատկերը դրած է. վեց կողմնակի խորաններ ունի. վանքը իրեք դասիկոն է. առաջինը ու վերջինը կամարաշէն են: Կրօնաւորները ծանր անձինք են, բայց քիչ-ւոր են:

3: Ողորմած ըսված կրօնաւորներուն ժամը ու վանքը, որ Լէօբուլտշթաթ (Թապօռշթաասէ ըսված ճամբուն վրայ են, 1614ին շինված են ու սբ Յովհաննէս մկրտիչին նըւիրված են: Ասոնք 1655ին բոլոր այրած են, ու երկրորդ տարին նորէն շինված

են: 1683ին պաշարման ատենը բոլոր աւրըվեցան, ու դարձեալ շուտ մը շինվեցան. 1714ին սաստիկ հով մը զանգակատան ծածկը վերցուց, որն որ 1748ին շինեցին ու վրան պղնձով պատեցին. ասի շատ վարպետական գործ է: յամբ մեծ ու գեղեցիկ է, շատ խորաններ ու պատկերներ ունի: Վանքն ալ մեծ է՝ ընդարձակ պարտէզ ունի: Եօթանասունի չափ կրօնաւորք են, որոնց չորսը քահանայ են, մնացածները եղբարք են. քահանաները պատարագ կընեն, խոստովանանք կըլսեն, հիւանդներու վերջին օծում կուտան, իսկ մեծաւորէն սկսած ամէն ուրիշ պաշտօնատէրները եղբարք են: Իրենց վախճանը հիւանդներու ծառայել է. անոր համար վանքին մէջը էրիկ մարդիկներուն համար գեղեցիկ հիւանդանոց մը ունին՝ որուն մէջը 120 հիւանդի համար անկողին կայ, ու շարունակ լեցուն են. աղքատ հարուստ չեն նայիր, կառնուն, սիրով կը ծառայեն, որն որ կրնան կառողջացընեն, չէ նէ ամէն հոգեւոր բաները կը հոգան, ու մեռնելէն ետքն ալ թաղումը իրենք կը կատարեն: Մեծաւորէն սկսած կարգաւ ինչպէս յետին եղբայրը գիշեր ցորեկ հիւանդանոցը երկու երկու հոգի կը սպասեն, կերակուր բաժնելու ատենները ամէնը կը ժողովին, ժամ ղրուցելով կերակուր կը տանին: Մէջերնին բժիշկ, վիրաբուժ ու դեղաւաճառ ունին, ու դեղերը բոլոր վանքին մէջը իրենց դեղատունը կը շինեն:

4. Սբ Գովհաննէս Ներսիսեանի ժամը, որ Լեօբուշտաթ Բաթէնշիմաստէ ըսած ճամբան է, 1780ին շինած է. ու 1786ին Գովսէփ կայսրը ժողովրդապետական ժամ ըրած է:

5. Սբ Ռօբոսին ու նր Սերաստիանոսին ժամը Լանշիմաստէ ըսված ճամբան է. ժամին ճակատը երկու զանգակատուն ունի, երկուքին վրայ ալ պղնձով պատած են, առջևը նր () գոստինոսին ու ուրիշ նր կրօնաւորներուն արձաններովը գեղեցիկ զարդարած է: Եւագ խորանը նր Ռօբոսին ու նր Սերաստիանոսին պատկերը կայ. կողմնակի խորանները շատ գեղեցիկ ու վարպետական քաշվածներ են:

6. Սբ Թադեոսայ ծննդեան ժամը Ռէնվէկ ըսված ճամբան է, ու յիշատակի արժանի մասնաւոր բան չունի:

7. Սալէզեան կուսանքներուն ժամը ու վանքը, որ Ռէնվէկ է, 1719ին շինված է, ու նր Եւագայ այցելութիւնը նշխրված է. ժամին ձևը Լուծայի նր Պետրոսին ժամին նման է, գմբէթը Փէլէկրինի անունով քաջ պատկերահան մը Եւագայ այցելութիւնը քաշած է, խորաններուն պատկերներն ալ անւանի պատկերահաններու քաշվածներ են: Սալէզը շատ մեծ ու գեղեցիկ է, մեծ պարտէզ ունի, վանքին մէջը վաթսունի չափ մարապետներ կան, բոլորն ալ մեծ մեծ տներէ են, ու լաւ կրթված բարեպաշտ անձինք են: Իրենց վախճա-

նը ազնւականներուն աղջիկները կրթել է, անոր համար շատ մեծամեծ մարդիկ իրենց աղջիկները գիշեր ու ցորեկ ասոնց վանքը կուտան, որ հինգ վեց տարի կրթւիին, ու լեզուներ սորվին. ու ասանկ աշկերտներ միշտ վաթսուէն աւելի ունին:

8. Լազիսաբէթեան կուսանքներուն ժամը ու վանքը, որ Լանտշթուսսէն է, 1711ին շինված է, աւագ խորանը նր Լազիսաբէթին պատկերը քաշած է. ժամին մէջը գերեզմանի մը վրայ քար մը կայ, որուն վրայ աս զարմանալի գիրը կայ. «Սարիամ Լաօ, ղէֆա՝ որ մարապետներու իրեք վանք շինեց, երկու անգամ կուսութիւն ուխտեց, 53 տարի կրօնը կեցաւ» Ինչպէս ողորմած եղբարները էրիկ մարդիկներու հիւանդանոց ունին, ասոնք ալ կնիկներու համար հիւանդանոց ունին, սիրով կըծառայեն, ամէն բաներնին կըհոգան, բժիշկը ու վերաբուժը դրսէն կուգան, քահանանին վանքին քովը զատ տեղ ունի, որ հիւանդանոցի հետ հաղորդակցութիւն ունի: Աս երկու հիւանդանոցն ալ հիւանդները եկածնին պէս՝ պէտք է որ խոստովանին՝ Սրբութիւն առնուն:

9. Սք խաչին ժամուն, որ Ռէնվէկ կայսեր գերմանացի թիկնապահ զօրքին պալատին քովն է, աւագ խորանը շատ գեղեցիկ քաշված խաչելութե պատկեր մը կայ:

10. Սք Սաքսիմոսին ժամը, որ Լանտշթուսսէ աղքատանոցին մէջն է, 1410նին շինված է:

ԵԿԵՂԵՔԻ ՄԱՐԿՈՅԷՆ ԿԱՌՈՂՈՍԻ

11. Սք Սարգարիտայի ժամը, որ Սայսկէն պէն ըսված հանգրվանն է, շատ անծանօթ պատկերներ ունի:

12. Սք Պետրոս Պօղոսին ժամուն, որ Սուտ պէն ըսված հանգրվանն է, աւագ խորանը աս երկու առաքեալներու պատկերը կայ. ասիկա 1810նին Պէորգ Շիլինկ ըսված քաջ պատկերահանը քաշած է. գեղեցիկ Միսիսի պատկեր մըն ալ կայ, որ նոյն տարի Պէնքօ անունով քաղքեցիի աղջիկ մը քաշած է:

13. Սք Կառուոս Պօրրօմէոսին ժամը, որ Սիտին ըսված հանգրվանն է, Սեննային ժամերուն մէջը ամենէն գեղեցիկ ու կարգաւորեալն է, բըրակի մը վրայ, իրեք դիէն աղատ, ճակատը քաղքին դարձած է: 1713 Սեննային մեծ ժանտախտին ատենը վեցերորդ Կառուոս կայսրը իր անւանը նքին ուխտ ըրած է՝ որ եթէ Միսիս բարեխօս կըլլայ, ու աս ախտը շուտով կըվերցընէ նէ, իր պատուոյն ժամ մը շինեւ տայ: Սուրբին բարեխօսութեամբը շուտ մը ժանտախտը կըդադարի: 1736ին փետրըվարի չորսին հիմը դրվեցաւ, ու 1737ին հոկտեմբերին վերջը սքանչելի ճարտարապետութեամբ ու համեմատութեամբ աւարտեցաւ: Եւսմին մեծ դուռը 11 աստիճան բարձր է, որուն վրայ վեց կորնթութեան սիւններու վրայ կեցած ծածկ մը կայ, ասոր վրայի եռանկիւնի ճակտին վրայ մէրմէր քարի վրայ ժանտախտին խորհրդաւոր նշանը փորած է, ու

տակը սաղմոսին խօսքը գրած է . Օղախոս իմ Խա-
 րաբեցից աստուծոյ Խաղաղութեան նորոյ : Եւոր երկու
 դին 17 կանգուն բարձրութեամբ ու 5 կանգուն
 տրամագծերով երկու քարէ սիւներ կան . մէջեր-
 նին վեր ելլալու համար կլոր աստիճաններ կան .
 դրսանց նք Կառուոսին վարքը հրաշագործութիւն-
 ները ու մահը փորած են : Երկուքին ալ վերի
 դիերնին զանգակատներ են , որոնց չորս դին չորս
 չորս պղնձէ թափած ու գեղեցիկ ոսկեզօծած ար-
 ծիւններ կեցած են , որ թւերնին բացած պսակ
 (խօռխուլուխ) եղած են : Դամը մտածին պէս եր-
 կու դին յաղթական կամարի ձևով երկու շէնքեր
 կան , որոնց տակն ալ երկու կողմնակի դռներէն
 դուրս ելլալու համար երկու լայն ճամբայներ կան :
 Դամին վրայ ութը անկիւնով բարձր ու լուսաւոր
 գմբէթ մը ձգած է , որ դրսէն պղնձով պատած
 է , վրան լապտերի (ֆէնէրի) ձևով վեր ելած է ,
 որուն շրջանակը պատուհաններ կան , որ բոլոր ժա-
 մը կը լուսաւորեն . գմբէթին ներսի դին անանկ գե-
 ղեցիկ քաշված է , որ մարդ նայելով չի կշտանար :
 Եւագ խորանին վրայ նք Կառուոս Պորրոմէոսին մէր-
 մէր քարէ արձանը կայ , որ ամպերուն վրայ չոքած
 երկինքը կելլայ կոր : Կողմնակի խորաններն ալ շատ
 գեղեցիկ ու վարպետի քաշված պատկերքներ ու-
 նին : Դամին քովը վանք մը կայ , որուն մէջը նք
 խաչի կարգէն կրօնաւորներ կան , ասոնք իրենց զգես-
 տին վրայ իրեք հատ կարմիր խաչ ունին :

14. Պահապան հրեշտակին ժամին, որ Վիտին գլխաւոր ճամբուն վրան է, 1817ին ներսի գին ու 1820ին դրսի գին գեղեցիկ նորոգեցին. աւագ խորանը խաչելութէ պատկերը կայ, իսկ կողմնակի խորանները ուրիշ սուրբերուն պատկերները կան:

15. Սբ Թեկղեին ժամուն, որ աս ալ ան ճամբուն վրան է, խորանները շատ հին քաշված ու մեծագին պատկերներ ունին: Բիարիսթի ըսված կրօնաւորներուն ձեռքն է:

16. Սբ Ֆլօրիանոսի ժամը, որ Սնցլայնստօռֆ հանգրվանն է, 1725ին շինված է. աւագ խորանը սբ Ֆլօրիանոսին, ու ուրիշ խորանները ուրիշ սուրբերուն պատկերները կան:

17. Սբ Յովսէփայ ժամը, որ Սարկառէթէն հանգրվանն է, 1768ին շինված է. աւագ խորանը սբ Յովսէփայ ու ուրիշ խորանները ուրիշ սբերուն պատկերները կան, ու բոլորն ալ մաքուր քաշվածներ են:

18. Սբ Լճիտիոսին ժամին, որ Կումբէնտօռֆ հանգրվանն է, աւագ խորանը սբ Լճիտիոսին ու կողմնակի խորանները ուրիշ սուրբերու են. պատկերները ընտիր են, ու ժամը շատ գեղեցիկ է:

19. Սբ Յովսէփայ ժամը, որ Լայմլըդուպէ հանգրվանն է, 1692ին շինված է, որուն պատկերները հասարակ քաշվածներ են:

20. Սբ խաչին ժամը, որ Լայմլըդուպէն է,

գեղեցիկ զանգակատուն մը ունի . աւագ խորանը նը Սարիամ Սագգաղենացիին պատկերը կայ, վերի կամարը Հայր Աճը քաշված է, ու ուրիշ պատկերները վարպետ պատկերահաններու ընտիր քաշվածներ են:

21. Սուրբ Կիլիկի, հայերէն, Սարիամ օգնականի ժամը, որ ժամին անունովը Սուրբ Կիլիկ ըսված հանգրվանին մէջն է, աւագ խորանը Աճածնայ հրաշագործ պատկերը կայ: Ասիկա 1660ին քաշված է, ու մեծ ուխտի տեղ է, բոլոր քաղքեցիները բեռնակրէն սկսած ինչվան կայսրը աս պատկերին մեծ ջերմեռանդութիւն ունին, որ հաւատով խնդրօղներուն խնդիրքը միշտ կը կատարէ. ժամը շատ փառաւոր ու մեծ է, մէջը շատ մեծագին պատկերներ կը գտնուին, ու կամարը գեղեցիկ քաշված է: Ասլ Պարնապիթ ըսված կրօնաւորներուն ձեռքն է:

22. Սուրբ Թադէոսէին, հայերէն, Սարիամ մխիթարչին ժամը՝ Սանթ Ուլուիս ըսված հանգրվանն է. ու շատ հին ժամերուն մէկն է. ասիկա 1721ին նորոգված է. աւագ խորանը նը Ուլուիկոսին կամ Ուտալուիկոսին պատկերը կայ, ասոր առջևը մարդու մեծութիւնը նը Աճածնայ ոսկէզօծ արձանը կայ, որուն շրջանակը գեղեցիկ ոսկէզօծ ճառագայթներով ու կանթեղներով զարդարած է, ժամը համեմատութիւն չինված է. մեծ ու գեղեցիկ է. ուրիշ պատկերներն ալ գեղեցիկ ու վարպետական են:

23. Պաշտպան սուրբ Լճածնայ ժամը ու Սխիթարեան միաբաններուն վանքը, որ Փլապէլ հանգրվանին մէջն է, 1600ին Սատաթիա մեծ դուքսը Վափուչիներուն համար շինել տրված է, ու բոլոր Լստրիային մէջը Վափուչիներուն առաջին վանքն է: 1685ին Սեննային պաշարման ատենը աս ժամը ու վանքը գրեթէ բոլորովին կործանեցան. բայց ան տարին մեծ կոմս մը ու իր կինը նորոգել տրված են. անոր համար իրենք մեռնելէն ետքը մարմիննին ժամուն մէջը թաղված են, ու պատին վրայ սև մերմեր քարի մը վրայ իրենց ասանկ բարեպաշտ գործքին պատմութիւնը փորած է: 1810ին ժամը ու վանքը Սխիթարեան միաբաններուն տրվեցաւ, որուն ինչպէս ըլլալը համառօտիւ պատմենք:

Յուանսըզները երբոր 1809ին թրեստ քաղաքը առին նէ, հոն ըլլող Սխիթարեանց հին ու նոր թշնամիները իրենց յարմար ատեն ու առիթ գտնելով աս բանս կատարեցին գլուխ տարին իրենց հնուցմէ մտածած թշնամութեն խորհուրդը: Յուանսըզներուն ձեռքը՝ որ ամէն վանքերը ու կրօնները ջնջելու ետեւէ էին, սկսան կամաց կամաց վանքին երկիրները ծախել տալ, ու միաբանութեան ստացուածները կողոպտել: Ետքը սկսան վանքին անձինքը ասդին անդին ցրուելու ետեւէ ըլլալ: Բայց անոնք մարդկային ահը ու բռնութիւնը բանի տեղ չխսեպելով, ու իրենց ամենագութ մօրը նը Լճած-

նայ հզօր պաշտպանութեւն ապաւինելով, ջանա-
ցան մէկիկ մէկիկ, կամ երկու իրեքը մէկանց Լատ-
րիայի կայսեր ապահով քաղաքներուն մէկը մէկ-
տեղ գալ ժողովիլ: Քանի մը հոգի իրենց Լա-
րային հետ, որ ան ատենը գերապատիւ Լճա-
տուր Բաբիկեանց Լեքեպիսկոպոսն էր, հոս Սեն-
նա եկած ժողոված ըլլալով, կայսեր աղաչեցին՝ որ
իրենց ողորմ վիճակին գթայ, իրենց տեղ մը տայ:
Կայսրը առաջուց վանքին վրայ եկած ամէն դժբախ-
տութիւնները ու միաբաններուն աղքատութիւնը աս-
դին անդին ցրուիլը լսած էր. մանաւանդ թէ՛ Խստի-
ոիա դաւառը անոնցմէ չորսին հանդիպելով, զի-
րենք Կռաց նոյն գաւառին մայրաքաղաքը վանքի մը
մէջ դնել տրված էր, ու իր ծախքովը զանոնք կը-
պահէր: Երբ երբոր Սեննա ըլլօղները իրմէն հաս-
տատուն բնակարան մը խնդրեցին նէ, անասէր
կայսրն ալ Քափուչիներուն աս վանքը, (որուն
մէջը քիչ կրօնաւորներ մնացած էին, ու կայսրմէ
կըխնդրէին կոր զիրենք քաղքին մէջը ըլլող Քա-
փուչիներուն վանքը խաւրելու,) իրենց տրվաւ:
Սանքը յանձնըվեցաւ Սիաբանութե 1811ին փե-
տրվարի 16ին. ու երկրորդ օրը Լճատուր արքե-
պիսկոպոս Լեքահայրը երկու միաբաններու հետ մէկ-
տեղ անպատմելի ուրախութիւն նկատ վանքին ժամուն
մէջը առաջին պատարագը մատուց, ու նոյն օրը
Կռաց ըլլօղ չորս միաբաններն ալ եկան. ետքը միա-
բանութե մնացած անձինքն ալ ետեւն եկան հասան:

Ժողովրդեան մէջէն շատ բարեպաշտ անձինք-
ներ տեսնելով միաբաններուն վերջին աղքատու-
թիւնը ու ամէն բանի կարօտութիւնը, ամէնուն
սիրտին մէջը իրենց վրայ սէր մը ու գութ մը ին-
կաւ: Մանաւանդ առաւելապէս արգոյ ալեորին
Լստուածատուր արքեպիսկոպոսին վրայ, որուն փա-
ռայեղ անձը ու անուշ վարմունքը ամէնուն սիրտը
իրեն հետ կըկապէր *): Լսոր համար որը հա-

*) Աս մեծ սէրը ու յարգութիւնը որ Վեննային Ժողո-
վուրդը ու վանքին առաջին բարեկամները գերապա-
տիւ Աբբա՛հօր վրայ ունեցած էին, մինչուհի իր մահ-
ուան ատենը անկորուստ պահեցին: Աս բանս յայտ-
նի երեցաւ իր մեռած ատենը, որ մեծամեծներէն
սկսած ինչքան ստորին մարդիկ անոր վրայ իբրեւ իրենց
հօրը ցաւ ու կսկիծ ցըցըցին: Ասոր համար ալ իր
մահուանը հանդէսը շատ մեծ ու շքեղ եղաւ: Իր
մեռնելը տեսնելու համար երկու օր այնչափ ժարդիկ
եկան լեցվեցան ժամը, որ հարկ եղաւ ղենտոններ
բերել, անոնցմով բազմութիւն կարգի դնել, որ ֆիառ
մը չհպատահի: Մահուանը կամ Թաղման հանդէսին
եկան Վեննային ամէն վանքերէն ու ժամերէն մեծ
բազմութիւն կրօնաւորաց ու եկեղեցականաց, չորս
Թագադիր կանոնիկոսներ, ու քաղքին եպիսկոպոսը,
որ բոլոր մեռելոց կարգն ալ կատարեց, ու ետքը
ննջեցելոց ձայնաւոր պատարագն ալ հանդուցելոյն
հողուոյն համար մեծ հանդէսով մատուց: Կոյնպէս
հանդէսին եկող երեւելի աշխարհականներուն թիւն
ալ շատ էր: Իսկ կայսեր սէրը աս գերապատիւ ան-
ձին վրայ անկից աւելի յայտնի եղաւ, որ մասնաւոր
հրովարտակով սովորութե՛ք դուրս շուտ մը հրաման

գուտ, որը անկողին, ու որը կերակուր ուտելիք
կրքերէին կուտային անոնց, ու իրենց անկեղծ սե-
րը կըցըցընէին: Ասանկով ան քիչվոր միաբաննե-
րը գրեթէ նորէն սկսան միաբանութիւնը առաջ տա-
նիլ: Վիչ մը ատեն անցնելէն ետքն ալ իրենց
ստակովը վաճար թագաւորութիւն գնեցին, որ իրենց
սեփական ստացուածը ըլլայ: Բարեպաշտ կայսրը
1824ին մասնաւոր հրովարտակով նոր արտօնութիւն
մըն ալ տրվաւ միաբանութեան իրեն բոլոր ստաց-
ուածոցը վրայ տէր ըլլալու ու ազատ իրաւունք
ունենալու, որ Ալեքսանդրի մէջ ուրիշ վանքերը չունին:
Ասկից 'ի զատ ատեն ատեն ուրիշ շատ արտունու-
թիւններ ալ տրված է ու կուտայ անասէր կայս-
րը աս միաբանութիւն ու վանքին:

Արդ՝ աս վանքը առջի կամ գետնի դատիկոնը
ունի մեծ ու ընդարձակ սեղանատուն մը, մեծ տպա-
րան մը, տասնըմէկ հատ զանազան բաներու հա-
մար խուցեր, երկու ակօր, ու գինիի շտեմարան-
ներ (մաղաղաներ): Իսկ երկրորդ դատիկոնը կայ
մեծ դասատուն կամ նորընծայարան մը նորընծայից
ննջարանով մէկտեղ, աղւոր գրքատուն մը, ու
քսանվիրեք խուց քահանայից համար: Վաստաւու-

տրվաւ իր մարմինը միաբանութեւն ժամուն մէջ թա-
ղելու, որ աս բանս՝ վերը (Երես. 30.) պատմածներ-
նուս կէտիէ՝ նոր ատեններս Ալեքսանդրի մէջ աստիկ
արդեւած է:

նը, նորընծայարանը, ննջարանը, տպարանը, ու
գրքատունը հիմակվան ձևովը ու վայելչութիւնը՝ նո-
րէն շինվեցան: Նոյնպէս վանքին ուրիշ դիւերն ալ
չատ նորոգութիւններ եղան: Իսկ ժամը ներսի դիւն
գրեթէ բոլորովին նորոգվեցաւ ու զարդարվեցաւ:
Սիւսերանները թրեւտէն ցլված ատեննին խոր-
հուրդ ըրած հաստատած էին, որ եթէ նորէն վանք
մը ու ժամ մը ունենալու ըլլան նէ, սը Լ. Ծածնայ
նուիրեն. անոր համար աս հիմակվան վանքը իրենց
ձեռքը անցած օրէն նուիրեցին անիկա ժամով մէկ-
տեղ իրենց հզօր Պաշտպանին սը Լ. Ծածնայ, ու
անուն դրին, Եկեղեցի Խ Վանք Պաշտպան սուրբ
Լ. Ծածնի: Ետքը 1823ին վանքին բարեկամներուն
մէկուն ծախքովը Շինտլէռ ըսված վարպետ պատ-
կերահան մը սը Լ. Ծածնայ աղւոր պատկերք մը քա-
շեց՝ չորս կանգուն բարձրութեամբ, ու երկուք ու
կէս կանգուն լայնութիւն, որուն մէջը սը Լ. Ծածինը
գլխած կերպարանքով վանքին պաշտպանելու պէս
ձևացուցած է: Լ. ս պատկերը ոսկեզօծ հարուստ
շրջանակով (չէրչիվէյով) զարդարեւէն ետքը, նոյն
տարին նոյեմբերներին առջի կիրակին, որ սը Լ. ստ-
ուածածնայ Պաշտպանութե տօնն էր, մեծ հանդի-
սութիւնով աւագ խորանը դրվեցաւ: Լ. նկէ ետքը
ալ ժողովուրդը ու տէրութիւնը աս վանքը ու ժա-
մը սկսան իրենց լեզուովը Ս. Խ. Խ. Խ. Պաշտպան սը
Լ. Ծածնի՝ կանչել: Լ. աջ աւագ խորանը դասին մէջ
տեղն էր, ու շատ անշուք էր. բայց ժամը միաբա-

նութեան ձեռքը անցնելէն ետքը, խորանը ետք
քաշվեցաւ, ու բոլոր նորէն շինվեցաւ: Ըւագ խո-
րանէն 'ի զատ ժամուն մէջը հինգ խորան ալ կայ,
երկուքը անմիջապէս դասին քովը, աւագ խորանին
պէս ժամուն դրանը դարձած: Ըջ դիու խորանին
վրայ նք Յովսէփ Ըճաճօր պատկերը կայ, իսկ ձախ
դիու խորանին վրայ նք Ընտոն Ըբբային պատ-
կերը, երկուքն ալ վերը ըսված Շինուէռ պատկե-
րահանը քաշած է: Սէկալ իրեք խորանները
Ըճածնայ մատուան մէջն են, ապ մատուռը ժամուն
մեծ դռնէն ներս մտածին պէս աջ դին կիյնայ, մէջ
տեղի մեծ խորանը նք Ըճածնայ հրաշագործ պատ-
կերը կայ, անոր աջ դիւ խորանը նք Ըննային պատ-
կերը կայ, իսկ ձախ դիւնը Սարիամ մագդաղենա-
ցիին պատկերը, երկուքն ալ ընտիր քաշվածներ
են Սաուլպէրչ անունով պատկերահանէ մը *):

*) Աս մատուան տակը Թաղված է գերապատիւ Աճա-
տուր Արքեպիսկոպոսին ու Աբբային մարմինը:
Մօտիկներս նոյն մատուան մէջը իր գերեզմանաբա-
րը ու տապանագիրը հայ ու լատին լեզուով կը-
դրվի, որպէս զի Վեննայի Մխիթարեան միաբա-
նուծներ միշտ աչքին առջին ունենայ այնպիսի բա-
րերար անձի մը յիշատակը, որ Թրեստի ու ետքը
Վեննայի վանքը հաստատողը, ու Մխիթարեան միա-
բանուծէ մէջը առջին Արքեպիսկոպոսը եղաւ 1800ին,
ու այսպիսի և ուրիշ պատիւներով իր հասարակու-
թիւնը շքեղացուց:

յաժուն ձեղունք (Թափանն) ալ վարպետական քաշվածքներ են. մէջի դին սբ Լճածնայ վերափոխումը կայ. դասին ձեղունք ժամուռն մէջի դիւի ձեղունէն ցած լլալով, մէջի մնացած տեղը քանի մը կանգուն բարձրութեւն ճակատ մը եղած է, անոր վրայ ալ քաշված է Լճմէածինը, ու սբ Գրիգոր Լուսաւորչայ Տրդատ Թագաւորը մկրտելը: Ըստնք ալ 1819ին Տ իլգէռ անունով երեւելի պատկերահան մը քաշեց: 1825ին մեծ աւանդատունն ալ բոլոր նորէն պայծառ շինվեցաւ, ու աղւոր փայլուն տօլապներով զարդարվեցաւ: Հոս ալ պզտիկ սիրուն խորան մը կայ սբ Լճածնայ պատկերովը: յաժուն վերնատունն ալ աղւոր ու լուսաւոր է, որուն մէջը միաբանութեւն բարերարները ընտիր երգիօն մը դնել տրվին: Ըսկից ի զատ կան նաեւ քանի մը աղօթարաններ, միաբաններուն ձմեռը ժամ ըսելու համար, ու վանքին բարեկամներուն պատարագ տեսնելու համար:

Միաբանութիւնը իր եկեղեցական հանդէսները շատ փառաւոր ու շքեղ ընելով, վննացիներուն ու օտար ազգաց առջին շատ մեծ համարում ստացաւ: 1820ին սեպտեմբերին երկուքին մասնաւոր կայսերական հրովարտակով արտունութիւն մըն ալ առաւ տարին երկու հեղ մեծ հանդէսով Թափօր ընելու. մէյմը աւագ շաբթին կամ զատկին խթման իրիկունը. մէյ մըն ալ սեպտեմբերի ութին, սբ Լճածնայ ծննդեան օրը, որն

որ Մխիթարեան միաբանութիւնը ամէն տեղ մեծ
 հանդէսով կը տօնէ, 1701ին ան օրը հաստատված
 ըլլալով: Բոլոր Սեննային եկեղեցական հանդէս-
 ներուն մէջը (Թո՛ղ Վնի մարմնոյ և արեան տօնին
 մեծ Թափօրը, որն որ քաղքին արքեպիսկոպոսը կը-
 նէ,) աս երկու Թափօրին պէս մեծ եկեղեցական
 հանդէս չիկայ. ինչպէս բոլոր Սեննային ու մօ-
 տիկ տեղերուն ժողովուրդը միաբան կը վկայէ: Ըս
 հանդէսին մեծութիւնը աւելի եկեղեցական անձանց
 և ուրիշ պատուելի հանդիսադիրներուն շատու-
 թիւնը, զանազան բարակ՝ ոսկիով բանված խաչ-
 վառներուն (պայրախներուն), շքեղ ամպհովանիին
 և ուրիշ զարդերուն աղւորութիւն է: Ըս հանդէ-
 սին շատ եկեղեցական անձինքներէն՝ ի զատ կըն-
 կերանան վանքին բարեկամներէն ու բարերարնե-
 րէն վաթսուց և օթանասուն հոգիի չափ, բոլոր միօ-
 րինակ սև հագված ու հաստը մօմեր կամ կերոն-
 ներ բռնած: Ըմէն մէկ հեղվան Թափօրը երկու
 ժամէն աւելի կը տևէ. ու բոլոր հրապարակական
 ճամբաներուն վրայ՝ ուրտեղաց որ հանդէսը կանց-
 նի նէ՝ անբաւ բազմութիւն խռնած ամիսներուն կը-
 նային կը զարմանան ամէն բանին կարգին ու վայել-
 չութեւնը, ու հանդէսին մեծութեւնը վրայ: Ըս վան-
 քին պատկերը աս գրքին ճակատը դրած է:

Ըս տարի միաբանութիւն Սեննայէն մեկուկէս
 ժամ հեռու Վլոսդէնայպուդկ քաղքին մօտ նոր
 վանք մըն ալ գնեց, որուն վրայ ետքը կը գրենք:

24. Սբ Լաւրենտիոսին ժամը, որ Շօթթէն-
Ֆէլտ ըսված հանգրվանն է, իրեք խորան ունի. ու
աւագ խորանը նր Լաւրենտիոսին է: Եւ ժամը
25 քանոնով (րէճիսթրով) երգիոն մը ունի, ու
բուն երգիոնի վարպետները կը հաստատեն, որ Սէն-
նային մէջը ասկէց աղէկը չիկայ:

25. Եօթն Եպաւէններուն ժամը, որ Ելթէ-
լէռլէնֆէլտ հանգրվանն է, 1783ին ժողովրդապե-
տական ժամ եղած է: Եօթն Եպաւէնները աւագ
խորանին պատկերքին մէջը կը գտնուին. որ ասոնք
են. ամենասուրբ Երրորդութիւնը. ամենամը Զա-
ղորդութիւնը. նր կոյս Եճածինը. ամենայն սուրբե-
րը ու հանգուցեալ հաւատացեալները: Եւ ժամը
աւագ խորանէն ՚ի զատ չորս խորան ալ ունի:

26. Սարիս Լաւայ, հայերէն, Սարիամ հա-
ւատարիմ, ըսված Եճածնայ ժամը ու Բիարիսթի
կրօնաւորներուն վանքը Եօզէֆշտաթ, 1698ին ա-
ռաջին Եօբողոսոս կայսեր ատենը շինված են. ժա-
մը մեծ ու գեղեցիկ է, գեղեցիկ պատկերներով
եօթը խորան ունի, առջևը գեղեցիկ արձաններով
զարդարած հրապարակ մը կայ. վանքը շատ մեծ է,
ու կրօնաւորները տղոց գերմաներէն ու լատինե-
րէն կը սորվեցընեն:

27. Եմենամը Երրորդութիւն ժամը, որ քովի
Սինօրիթ ըսված կրօնաւորներուն վանքովը մէկ
տեղ Ելսէռֆօռշթաթ ըսված հանգրվանն է, 1695ին
Երրորդութիւն կարգին կրօնաւորները, որոնց պաշ-

տօնը գերինները ազատել է, շինած են, ու ճակատն ալ արձաններով զարդարած են. վերջէն անոնք վերջացած ատենը՝ Յովսէփ կայսրը Մինօրիթ կրօնաւորները քաղքէն հոս փոխադրած է: Ժամը շատ խորաններ ու ընտիր պատկերներ ունի. վանքը գեղեցիկ է, ու մեծ պարտէզ ունի:

28. Լլսէռֆօռչթաթ Գառլըսկասսէ ըսված ճամբան ուրիշ ժամ մըն ալ կայ ամենաւնք Լըրորդուլթէ՝ միջակ մեծուլթէ ու իրեք խորանով:

29. Աթ Յովհաննէս Մկրտչին ժամը, որ Լլսէռֆօռչթաթ Սէոինկէռկասսէ ըսված ճամբան է, շատ հին ժամ է, մեծուլթիւ միջակ է, ու իրեք խորան ունի:

30. Տասնըչորս օգնուլթէ հասնօղ քրքրուն ժամը, որ Լիսթէնթալ ըսված հանգրվանն է, շատ լուսաւոր է, դասին վրայ իրեք գմբեթով ծածկած է, գմբեթները գեղեցիկ քաշված են, ու պատկերները վարպետի քաշվածներ են:

31. Աթ անձանայ աւետման ժամը, ու Սեռ վիթ ըսված կրօնաւորներուն վանքը, Ռօսաւ հանգրվանն է. ժամը մեծ է, մէջը քր Բէռէկոինոսին մատուռը ու խորանը կայ, որուն վեննացիները մեծ ջերմեռանդուլթի ունին, ու շատ հրաշքները կը տեսնեն: Վանքը մեծ է, ու գեղեցիկ պարտէզ ունի:

Ըսոնցմէ ՚ի զատ պզտիկ ժամեր ու մատուռներ շատ կան, որոնց մէջը ամէն օր, կամ կիրակի ու տօն օրերը պատարագներ կը լնան: